

Op verzoek van de Commissie gelijke behandeling (Cbg) is door het IVA te Tilburg een onderzoek uitgevoerd naar de wenselijkheid van het maken van onderscheid naar leeftijd. Op basis van nationale en internationale onderzoeksresultaten komt men tot de volgende antwoorden op vragen van de Cgb:

1. *Is er een relatie tussen de belastbaarheid van mensen/werknemers en leeftijd? Zo ja, in hoeverre is dat het geval? Is daarbij een onderscheid te maken in soort functies en soort bedrijven/sectoren?*
 - De belastbaarheid neemt onmiskenbaar af bij een toenemende leeftijd. In hoeverre dit het geval is, daar is echter geen algemeen geldende uitspraak over te doen, omdat de individuele verschillen groot zijn en omdat de belastende factoren per sector, beroep en functie verschillen.
Wel hebben we geconstateerd dat vanaf met name 45 jaar verouderingsverschijnselen merkbaar worden. Daarmee neemt de belastbaarheid af. De gevolgen doen zich het meest sterk gevoelen
 - in blauwe-boorden beroepen;
 - bij lager opgeleiden;
 - in functies met een geringe regelcapaciteit.
2. *Is er sprake van belasting die voor bepaalde leeftijdsgroepen te zwaar is? Zo ja, bij welk soort functies en in welke sectoren? Wat is te zwaar? Bij welke leeftijd treedt die situatie op? Is er een relatie met bepaalde soorten functies en bepaalde sectoren?*
 - Juist doordat de verschillen tussen individuen groot zijn kan in het algemeen niet worden geconcludeerd dat de belasting voor bepaalde leeftijdsgroepen te groot is. Evenmin kan scherp een leeftijdsgrens worden aangegeven. Wel is duidelijk dat de risico's in bepaalde beroepen, functies en sectoren – zoals gesteld bij vraag 1 – groter zijn dan in andere.
3. *Biedt het bieden van de bovengenoemde regelingen voor ouderen werkelijk soelaas voor het verminderen van de (zware) werkbelasting? Zo ja, bij welke leeftijd, bij welk soort functies en in welke sectoren in dat het geval?*
 - Een van de verschillen tussen ouderen en jongeren betreft de herstelbehoefte. In het algemeen geldt dat de herstelbehoefte van ouderen groter is dan van jongeren. Dat rechtvaardigt het bieden van specifieke regelingen – bij voorbeeld extra vrije dagen – voor oudere werknemers. Aansluitend op de beantwoording van vraag 1 en 2 is het echter moeilijk om een scherpe grens te geven die voor iedereen zou moten gelden; zelfs niet op het niveau van bedrijven en sectoren. Als er al een grens kan worden genoemd dan lijkt 45 jaar daarvoor het meest in aanmerking te komen.
4. *Is nachtarbeid voor bepaalde leeftijdsgroepen te zwaar belastend voor werknemers? Zo ja, in welke functies, in welke sectoren en in hoeverre is dat het geval?*
 - Bij nachtarbeid is sprake van extra bezwarende omstandigheden als gevolg van verstoring van het circadiane ritme. Voor oudere werknemers zijn de gevolgen hiervan groter dan voor jongeren. In geval van fysiek zware arbeid (zoals bij

nachtarbeid in de industrie) zijn de gezondheidsrisico's (nog) groter (zie de voorgaande conclusie).

In het algemeen kan niet worden geconcludeerd dat nachtarbeid te zwaar is voor iedereen; dat heeft onder meer te maken met de coping strategieën die men heeft ontwikkeld en (al dan niet) toepast. Desalniettemin kan worden gesteld dat het bieden van specifieke regelingen voor oudere werknemers met betrekking tot nachtarbeid gerechtvaardigd is.

Tot slot

Op de vraag, die is genoemd als de probleemstelling van dit onderzoek, "Is het maken van onderscheid naar leeftijd in de arbeid – gegeven de belasting van werknemers en hun belastbaarheid – in bepaalde gevallen wenselijk?" kan een bevestigend antwoord worden gegeven. De lichamelijke vermogens van mensen nemen af, hun herstelbehoefte neemt toe en daarmee vermindert de belastbaarheid, zodat het wenselijk is om voor oudere werknemers specifieke regelingen te maken.

Het tweede deel van de probleemstelling, "Zo ja, in welke gevallen?", is echter niet eenduidig te beantwoorden. Daarvoor zijn de verschillen te groot, tussen functies, beroepen en sectoren, maar ook op individueel niveau.

ⁱ De wenselijkheid van het maken van onderscheid naar leeftijd, Tilburg, februari 2005